

ZÁKON

ze dne 2015,

kterým se mění zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 479/2001 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 274/2003 Sb., zákona č. 122/2004 Sb., zákona č. 67/2006 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb. a zákona č. 375/2011 Sb., se mění takto:

1. V § 1 se za slova „s lidskými pozůstatky“ vkládají slova „ , s jinými lidskými pozůstatky“.
2. V § 2 písmena a) a b) znějí:

Varianta I:

„a) lidskými pozůstatky mrtvé lidské tělo nebo jeho části nebo tělo dítěte, pokud mu po úplném opuštění dělohy tlouklo srdce, pulzovala pupeční šňůra, dostavilo se přirozené dýchání plícemi nebo se nesporně pohybovalo kosterní svalstvo bez ohledu na to, zda byl pupečník přerušen či placenta připojena, a zemřelo po této době nebo žádná z výše uvedených známek života nebyla určena, do pohřbení, pokud nejsou za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem²⁾ použity pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům a zpopelněny ve spalovně poskytovatele zdravotních služeb podle zvláštního právního předpisu,²⁾

b) jinými lidskými pozůstatky plod po potratu, u něhož žádná známka života podle písm. a) nebyla určena. Jinými lidskými pozůstatky se rozumí i biologické zbytky potratu podle zvláštního právního předpisu,²⁾

2) Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.“

Dosavadní písmena b) až k) se označují jako písmena c) až l).

Varianta II

„a) lidskými pozůstatky mrtvé lidské tělo nebo jeho části nebo tělo dítěte, pokud mu po úplném opuštění dělohy tlouklo srdce, pulzovala pupeční šňůra, dostavilo se přirozené dýchání plícemi nebo se nesporně pohybovalo kosterní svalstvo bez ohledu na to, zda byl pupečník přerušen či placenta připojena, a zemřelo po této době, do pohřbení, pokud nejsou za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem²⁾ použity pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům a zpopelněny ve spalovně poskytovatele zdravotních služeb podle zvláštního právního předpisu,²⁾

b) jinými lidskými pozůstatky tělo dítěte nebo plodu po potratu, u něhož žádná známka života podle písm. a) nebyla určena. Jinými lidskými pozůstatky se rozumí i biologické zbytky potratu podle zvláštního právního předpisu,²⁾.

2) Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.“.

Dosavadní písmena b) až k) se označují jako písmena c) až l).

3. V § 2 písm. c) a j), § 4 odst. 3 písm. a) a § 7 odst. 1 písm. f) se za slova „lidské pozůstatky“ vkládají slova „nebo jiné lidské pozůstatky“.
4. V § 2 písm. d) a i), § 4 odst. 3 písm. a) a b), § 5 odst. 5, § 7 odst. 1 písm. a) bodě 2 a § 13 odst. 4 se za slova „lidských pozůstatků“ vkládají slova „nebo jiných lidských pozůstatků“.
5. V § 2 písm. e) a § 3 odst. 1 se za slova „lidských pozůstatků“ vkládají slova „ , jiných lidských pozůstatků“.
6. V § 2 písm. k) se za slova „státní příslušnost zemřelého“ vkládají slova „nebo označení jiných lidských pozůstatků“.
7. V § 3 odst. 2 se za slova „výlučně pro uložení lidských pozůstatků“ vkládají slova „nebo jiných lidských pozůstatků“ a za slova „obřady neumožňují ukládání lidských pozůstatků“ se vkládají slova „ , jiných lidských pozůstatků“.
8. V § 4 odst. 1 v úvodní části ustanovení a písm. h) se za slova „lidskými pozůstatky“ vkládají slova „ , jinými lidskými pozůstatky“.
9. V § 4 odst. 1 písm. f) se slova „§ 2 písm. c)“ nahrazují slovy „§ 2 písm. d)“.
10. V § 4 se doplňuje odstavec 5, který zní:

„(5) Ustanovení odstavce 4 se použije obdobně i v případě jiných lidských pozůstatků; v takovém případě se pro účely tohoto zákona porod, popřípadě potrat, považují za takovou skutečnost, jako by šlo o úmrtí.“.

11. V § 5 se se doplňuje odstavec 6, který včetně poznámky pod čarou č. 26 zní:

„(6) Jde-li o jiné lidské pozůstatky podle § 2 písm. b), může fyzická nebo právnická osoba sjednat do 1 týdne od oznámení úmrtí, pohřbení těchto jiných lidských pozůstatků; o této skutečnosti informuje poskytovatele zdravotních služeb, v němž došlo k porodu, popřípadě potratu. V takovém případě tato osoba zajistí na své náklady pohřbení těchto jiných lidských pozůstatků. Pokud k takovému sjednání pohřbení nedojde, poskytovatel zdravotních služeb naloží s těmito jinými lidskými pozůstatky v souladu se zvláštním právním předpisem.²⁶⁾

26) § 91 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.“

12. V § 6 odst. 1 se za slova „zpopelňování lidských pozůstatků“ vkládají slova „ , jiných lidských pozůstatků“ a za slova „převozy lidských pozůstatků“ se vkládají slova „nebo jiných lidských pozůstatků“.

13. V § 9 se doplňuje odstavec 5, který zní:

„(5) Pro přepravu jiných lidských pozůstatků lze použít vozidlo odpovídající požadavkům stanoveným v odstavci 1.“

14. V § 13 odst. 1 se za slova „zpopelňování lidských pozůstatků“ vkládají slova „ , jiných lidských pozůstatků“ a za slova „ukládání lidských pozůstatků“ se vkládají slova „nebo jiných lidských pozůstatků“.

15. V § 14 odst. 2 písm. a) se za slova „lidské pozůstatky“ vkládají slova „ , jiné lidské pozůstatky“.

16. V § 14 odst. 2 písmeno d) zní:

„d) ukládat lidské pozůstatky nebo jiné lidské pozůstatky do zpopelnění pouze v chladicím zařízení splňujícím požadavky uvedené v § 7 odst. 1 písm. f). To neplatí, provede-li zpopelnění lidských pozůstatků nebo jiných lidských pozůstatků do 48 hodin od jejich převzetí; v tomto případě je provozovatel krematoria povinen zajistit uložení lidských pozůstatků nebo jiných lidských pozůstatků do doby zpopelnění v chladicím zařízení zajišťujícím trvalé udržení teploty v rozmezí od 0 st.C do +2 st.C, i když lhůta od zjištění úmrtí prohlížejícím lékařem přesáhla nebo přesáhne 1 týden,“.

17. V § 14 odst. 2 písm. e) se za slova „s lidskými pozůstatky“ vkládají slova „nebo jinými lidskými pozůstatky“ a za slova „evidenci lidských pozůstatků“ se vkládají slova „ , jiných lidských pozůstatků“.

18. V § 14 odst. 2 písm. f) se za slova „evidenci lidských pozůstatků“ vkládají slova „ , jiných lidských pozůstatků“.

-
19. V § 15 odst. 1 písm. a) až d) se za slova „ lidských pozůstatků“ vkládají slova „ , jiných lidských pozůstatků“.
 20. V § 15 odst. 2 v úvodní části a písm. d) se za slova „lidských pozůstatků“ vkládají slova „ , jiných lidských pozůstatků“.
 21. V § 18 odst. 1 se za slova „zpopelněných lidských pozůstatků“ vkládají slova „ nebo jiných lidských pozůstatků“.
 22. V § 18 odst. 1 se za slova „pohřbívání lidských pozůstatků“ vkládají slova „ , jiných lidských pozůstatků“.
 23. V § 21 odst. 1 písm. d) se za slova „lidských pozůstatků“ vkládají slova „ , jiných lidských pozůstatků“.
 24. V § 22 odst. 1 v úvodní části se za slova „ ukládání lidských pozůstatků“ vkládají slova „nebo jiných lidských pozůstatků“ a v písm. d) se za slova „lidskými pozůstatky“ vkládají slova „nebo jinými lidskými pozůstatky“.
 25. V § 26 odst. 1 písm. f) se slova „§ 2 písm. c)“ nahrazují slovy „§ 2 písm. d)“.
 26. V § 26 odst. 1 písm. j) se za slova „lidskými pozůstatky“ vkládají slova „ , jinými lidskými pozůstatky“.

Čl. II

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách) ve znění zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 437/2012 Sb., zákona č. 66/2013 Sb., zákona č. 303/2013 Sb. a zákona č. 60/2014 Sb., se mění takto:

Varianta I:

V § 91 se zrušují slova „plod po potratu,“ a za poslední větu se doplňuje věta „Opuštěné plody po potratu se společně zpopelňují v krematoriu jako jiný lidský pozůstatek podle zvláštního právního předpisu.“

Varianta II:

V § 91 se zrušují slova „plod po potratu,“ a za poslední větu se doplňuje věta „Opuštěné mrtvě narozené děti a plody po potratu se společně zpopelňují v krematoriu jako jiný lidský pozůstatek podle zvláštního právního předpisu.“

Čl. III

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti prvním dnem třetího kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení.

Platné znění dotčených částí zákona č. 256/2001 Sb., o pohřbnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů s vyznačením navrhovaných změn

§ 1
Předmět úpravy

Tento zákon stanoví podmínky pro zacházení s lidskými pozůstatky, s **jinými lidskými pozůstatky** a s lidskými ostatky, práva a povinnosti související s provozováním pohřební služby, prováděním balzamací a konzervací lidských pozůstatků a s provozováním krematorií a pohřebišť.

§ 2
Vymezení základních pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

~~a) lidskými pozůstatky mrtvé lidské tělo nebo jeho části do pohřbení, pokud nejsou za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem²⁾ použity pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům a zpopelněny ve spalovně poskytovatele zdravotních služeb podle zvláštního právního předpisu,²⁾~~

Varianta I

a) lidskými pozůstatky mrtvé lidské tělo nebo jeho části nebo tělo dítěte, pokud mu po úplném opuštění dělohy tlouklo srdce, pulzovala pupeční šňůra, dostavilo se přirozené dýchání plicemi nebo se nesporně pohybovalo kosterní svalstvo bez ohledu na to, zda byl pupečník přerušen či placenta připojena, a zemřelo po této době nebo žádná z výše uvedených známek života nebyla určena, do pohřbení, pokud nejsou za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem²⁾ použity pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům a zpopelněny ve spalovně poskytovatele zdravotních služeb podle zvláštního právního předpisu, ²⁾

b) jinými lidskými pozůstatky plod po potratu, u něhož žádná známka života podle písm. a) nebyla určena. Jinými lidskými pozůstatky se rozumí i biologické zbytky potratu podle zvláštního právního předpisu, ²⁾

Varianta II

a) lidskými pozůstatky mrtvé lidské tělo nebo jeho části nebo tělo dítěte, pokud mu po úplném opuštění dělohy tlouklo srdce, pulzovala pupeční šňůra, dostavilo se přirozené dýchání plicemi nebo se nesporně pohybovalo kosterní svalstvo bez ohledu na to, zda byl pupečník přerušen či placenta připojena, a zemřelo po této době, do pohřbení, pokud nejsou za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem²⁾ použity pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům a zpopelněny ve spalovně poskytovatele zdravotních služeb podle zvláštního právního předpisu, ²⁾

b) jinými lidskými pozůstatky tělo dítěte nebo plodu po potratu, u něhož žádná známka života podle písm. a) nebyla určena. Jinými lidskými pozůstatky se rozumí i biologické zbytky potratu podle zvláštního právního předpisu,²⁾

↳ **c) lidskými ostatky lidské pozůstatky nebo jiné lidské pozůstatky** po pohřbení,

↳ **d) pohřbením uložení lidských pozůstatků nebo jiných lidských pozůstatků** do hrobu nebo hrobky na veřejném nebo neveřejném pohřebišti nebo jejich zpopelnění v krematoriu,

↳ **e) veřejným pohřebišťem prostor určený k pohřbení lidských pozůstatků, jiných lidských pozůstatků** nebo uložení zpopelněných lidských ostatků v podobě míst pro hroby a hrobky nebo úložiště jednotlivých uren nebo rozptylové či vsypové louky nebo jejich kombinace,

↳ **f) hrobovým místem místo na pohřebišti určené pro zřízení hrobu nebo hrobky nebo vyhrazené místo v úložišti jednotlivých uren,**

↳ **g) balzamací úprava lidských pozůstatků zamezující rozvoji posmrtných změn vyvolaných hnilobnými bakteriemi nebo hmyzem,**

↳ **h) konzervací úprava lidských pozůstatků zpomalující rozvoj posmrtných změn vyvolaných hnilobnými bakteriemi nebo hmyzem,**

↳ **i) úpravou lidských pozůstatků nebo jiných lidských pozůstatků jejich úprava před pietním uložením do rakve, zejména umývání, holení, stříhání, kosmetické úpravy, oblečení do šatů nebo rubáše,**

↳ **j) konečnou rakví rakev, v níž jsou lidské pozůstatky nebo jiné lidské pozůstatky pohřbeny,**

↳ **k) totožností jméno, příjmení, datum narození a státní příslušnost zemřelého nebo označení jiných lidských pozůstatků, a**

↳ **l) exhumací manipulace s nezetlelymi i zetlelymi lidskými ostatky.**

§ 3

Neveřejná pohřebiště

(1) Účelová zařízení určená výlučně pro uložení lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** nebo zpopelněných lidských ostatků členů řeholních řádů nebo kongregací a prostory zřízené přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona pro uložení lidských pozůstatků nebo zpopelněných lidských ostatků členů uzavřených, zejména příbuzenských společenství, se považují za neveřejná pohřebiště.

(2) Za neveřejná pohřebiště se rovněž považují účelová zařízení určená výlučně pro uložení lidských pozůstatků **nebo jiných lidských pozůstatků** příslušníků registrovaných církví nebo náboženských společností,³⁾ jejichž vnitřní předpisy a obřady neumožňují ukládání lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** nebo zpopelněných lidských ostatků na veřejném pohřebišti. Tuto skutečnost jsou registrované církve a náboženské společnosti před zřízením nového neveřejného pohřebiště povinny prokázat krajskému úřadu,

v jehož obvodu hodlají neveřejné pohřebiště zřídit, předložit mu řád neveřejného pohřebiště, upravující zejména způsob pohřbívání, a vyžádat si jeho stanovisko. Stanovisko krajského úřadu je jedním z podkladů pro vydání příslušného územního rozhodnutí.

(3) Provozování neveřejného pohřebiště nesmí ohrozit veřejné zdraví a podléhá státnímu zdravotnímu doзору.⁴⁾ Pro provozování neveřejných pohřebišť platí obdobně § 22 odst. 1 až 5, s výjimkou odstavce 1 písm. c), a § 23 odst. 1 a 2.

§ 4

(1) S lidskými pozůstatky, **jinými lidskými pozůstatky** a s lidskými ostatky musí být zacházeno důstojně a tak, aby nedošlo k ohrožení veřejného zdraví nebo veřejného pořádku; z těchto důvodů je zakázáno

a) upravovat, konzervovat nebo balzamovat lidské pozůstatky osoby, která v době úmrtí byla nakažena morem, cholerou, žlutou zimnicí, pravými neštovicemi, skvrnivkou a hemoragickou horečkou typu Lassa, Marburg a Ebola, nebo dalšími infekčními onemocněními, vyvolanými jinými vysoce rizikovými biologickými agens a jejich toxiny; tato infekční onemocnění stanoví příslušný orgán ochrany veřejného zdraví^{4a)} (dále jen "nebezpečná nemoc") nebo které jsou ve stavu pokročilého rozkladu; lidské pozůstatky osoby, která v době úmrtí trpěla nebezpečnou nemocí, smí být uloženy pouze do konečné rakve,

b) ukládat a vystavovat konzervované nebo balzamované lidské pozůstatky před pohřbením v rozporu s podmínkami stanovenými osobou, která konzervaci nebo balzamací prováděla,

c) vystavovat lidské pozůstatky před pohřbením, s výjimkou nekonzervovaného mrtvého lidského těla, které může být vystaveno v otevřené rakvi do 1 týdne od úmrtí, a s výjimkou konzervovaného mrtvého lidského těla, které může být vystaveno v otevřené rakvi i po uplynutí 1 týdne od úmrtí,

d) odstraňovat z lidských pozůstatků nesnímatelné náhrady,

e) nakládat s lidskými pozůstatky, které jsou kontaminovány radionuklidy, v rozporu s pokyny Státního úřadu pro jadernou bezpečnost,

f) provést pohřbení jiným způsobem než uvedeným v ~~§ 2 písm. e)~~ **§ 2 písm. d)**,

g) přepravovat lidské pozůstatky v rozporu s požadavky stanovenými v § 9, a

h) zacházet s lidskými pozůstatky, **jinými lidskými pozůstatky** nebo lidskými ostatky způsobem dotýkajícím se důstojnosti zemřelého nebo mravního cítění pozůstalých a veřejnosti.

(2) Při úmrtí na námořním plavidle se musí zacházet s lidskými pozůstatky důstojně; postup při úmrtí se řídí zvláštním právním předpisem.⁵⁾

(3) Poskytovatel zdravotních služeb nebo ústav sociální péče, kteří

a) mají zřízeno oddělení patologie (prosektura) nebo oddělení soudního lékařství, musí předat lidské pozůstatky **nebo jiné lidské pozůstatky** provozovateli pohřební služby nebo jiné osobě zajišťující pohřbení nebo balzamací či konzervaci v souladu s tímto zákonem, umyté, a byla-li provedena pitva, zašité po jejím dokončení, bezplatně zajistit pro tyto osoby možnost úpravy lidských pozůstatků **nebo jiných lidských pozůstatků** ve vhodné místnosti a umožnit jim nezbytnou hygienickou očistu,

b) nemají zřízeno oddělení patologie (prosektura) nebo oddělení soudního lékařství, musí bezplatně zajistit provozovateli pohřební služby nebo jiné osobě zajišťující pohřbení nebo balzamací či konzervaci v souladu s tímto zákonem, možnost úpravy lidských pozůstatků **nebo jiných lidských pozůstatků** ve vhodné místnosti a umožnit jim nezbytnou hygienickou očistu.

(4) Jestliže došlo k úmrtí ve zdravotnickém zařízení nebo v ústavu sociální péče, hradí

tento poskytovatel zdravotních služeb nebo ústav sociální péče po dobu 48 hodin od úmrtí náklady spojené s uložením lidských pozůstatků; byla-li provedena pitva, počítá se lhůta 48 hodin od provedení pitvy. Náklady spojené s uložením lidských pozůstatků ve zdravotnickém zařízení nebo ústavu sociální péče po uplynutí 48 hodin od úmrtí nebo pitvy a s jejich převozem nebo s jejich uložením po uplynutí této doby u jiného subjektu hradí ten, kdo sjedná pohřbení podle § 5 odst. 1. Pokud poskytovatel zdravotních služeb nebo ústav sociální péče po uplynutí 48 hodin od úmrtí nemůže sám zajistit další uložení lidských pozůstatků, zajistí jejich uložení u jiné osoby; přitom jsou povinny počínat si tak, aby náklady spojené s převozem a uložením do doby pohřbení byly co nejnižší. Obec může obecně závaznou vyhláškou upravit způsob a podmínky převozu a přechodného uložení zemřelých.

(5) Ustanovení odstavce 4 se použije obdobně i v případě jiných lidských pozůstatků; v takovém případě se pro účely tohoto zákona porod, popřípadě potrat, považují za takovou skutečnost, jako by šlo o úmrtí.

§ 5

(1) Nesjedná-li ve lhůtě 96 hodin od oznámení úmrtí podle zvláštního právního předpisu žádná fyzická nebo právnická osoba pohřbení nebo nebyla-li zjištěna totožnost mrtvého do 1 týdne od zjištění úmrtí a žádný poskytovatel zdravotních služeb v souladu s podmínkami stanovenými zvláštním právním předpisem²⁾ neprojevil zájem o využití lidských pozůstatků pro potřeby lékařské vědy a výzkumu nebo k výukovým účelům, je povinna zajistit pohřbení obec, na jejímž území k úmrtí došlo nebo byly lidské pozůstatky nalezeny, případně vyloženy z dopravního prostředku. Lidské pozůstatky osob, u nichž nebyla zjištěna totožnost, mohou být pohřbeny pouze uložením do hrobu nebo hrobky.

(2) Právnická nebo fyzická osoba, u které jsou lidské pozůstatky uloženy, je povinna neprodleně informovat příslušnou obec, že nastaly skutečnosti podle odstavce 1. Je-li prokázáno, že se jedná o lidské pozůstatky státního příslušníka cizího státu, může obec sjednat jeho pohřbení až po obdržení souhlasu příslušného státu s pohřbením na území České republiky; pokud obec tento souhlas neobdrží do 1 měsíce od zjištění úmrtí, může zajistit pohřbení těchto lidských pozůstatků, avšak pouze uložením do hrobu nebo hrobky.

(3) Krajská hygienická stanice může v případě, že osoba byla v době úmrtí nakažena nebezpečnou nemocí, stanovit způsob nakládání s lidskými pozůstatky při pohřbení, jakož i rozhodnout o pohřbení zpopelněním bez ohledu na vůli osoby sjednávající pohřbení, a to i v případech uvedených v odstavci 1 větě druhé a v odstavci 2 větě druhé. Odvolání proti rozhodnutí krajské hygienické stanice nemá odkladný účinek.

(4) Obec má právo na úhradu účelně vynaložených nákladů na pohřbení vůči dědicům zemřelého, a není-li dědiců, vůči státu.

(5) Náklady spojené s převozy lidských pozůstatků **nebo jiných lidských pozůstatků** a úkony s tím spojené, vyjma převozů lidských pozůstatků na pitvu, a náklady spojené s výzvou učiněnou podle § 7 odst. 1 písm. d) hradí ten, kdo sjednal pohřbení podle odstavce 1.

(6) Jde-li o jiné lidské pozůstatky podle § 2 písm. b), může fyzická nebo právnická osoba sjednat do 1 týdne od porodu, popřípadě potratu, pohřbení těchto jiných lidských pozůstatků; o této skutečnosti informuje zdravotnické zařízení, v němž došlo k porodu, popřípadě potratu. V takovém případě tato osoba zajistí na své náklady pohřbení těchto jiných lidských pozůstatků. Pokud k takovému sjednání pohřbení nedojde, poskytovatel zdravotních služeb naloží s těmito jinými lidskými pozůstatky v souladu se zvláštním právním předpisem.²⁶⁾

§ 6

(1) Provozování pohřební služby, zahrnující činnosti spojené s pohřbením, s výjimkou provozování pohřebiště, provádění balzamací a konzervací a zpopelňování lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** nebo exhumovaných lidských ostatků, úpravy popela a jeho ukládání do uren, a převozy lidských pozůstatků **nebo jiných lidských pozůstatků** pro potřebu poskytovatele zdravotních služeb, policejních orgánů nebo jiných orgánů činných v trestním řízení, je koncesovanou živností.⁶⁾

(2) Žadatel o koncesi na provozování pohřební služby musí prokázat svoji odbornou způsobilost, kterou se rozumí úspěšné absolvování specializované odborné přípravy zaměřené na odbornou provozní, ekonomickou a právní problematiku související s provozováním pohřební služby a

- a) úplné střední, úplné střední odborné, vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání a minimálně tříletá praxe v oboru, nebo
- b) základní vzdělání a minimálně desetiletá praxe v oboru.

(3) Specializovaná odborná příprava podle odstavce 2 je zajišťována podle zvláštního právního předpisu;⁷⁾ její obsah a rozsah stanoví prováděcí právní předpis.

(4) K udělení koncese k provozování pohřební služby je nutné vyjádření krajské hygienické stanice⁸⁾ vydané podle zvláštního právního předpisu.⁹⁾ Krajská hygienická stanice vydá kladné vyjádření, pokud žadatel o koncesi prokáže, že

- a) chladicí zařízení, které bude používat, odpovídá požadavkům uvedeným v § 7 odst. 1 písm. f), a
- b) úprava silničních vozidel určených k přepravě lidských pozůstatků, která bude používat, odpovídá požadavkům uvedeným v § 9 odst. 1.

§ 7

(1) Provozovatel pohřební služby je povinen

- a) mít vždy k dispozici
 1. alespoň o 1 vozidlo určené pro přepravu lidských pozůstatků a o 2 transportní rakve nebo transportní vaky více, než činí jeho průměrná denní potřeba, minimálně však 2 vozidla a 4 transportní rakve nebo transportní vaky,
 2. chladicí zařízení k ukládání lidských pozůstatků **nebo jiných lidských pozůstatků** do doby pohřbení o kapacitě odpovídající průměrné třídenní potřebě, minimálně však se 3 místy,
- b) v prostorách zdravotnického zařízení nebo ústavu sociální péče se zdržet sjednávání pohřbení, a to i prostřednictvím jiné osoby,
- c) zdržet se ve styku s pozůstalými chování nešetrného k jejich citům a umožnit při smutečních obřadech účast registrovaných církví, náboženských společností a jiných osob v souladu s projevenou vůlí osoby sjednávající pohřbení,
- d) převzít lidské pozůstatky bez zbytečného odkladu po výzvě lékaře nebo Policie České republiky; účelně vynaložené náklady včetně přiměřeného zisku nese ten, v jehož zájmu vznikly,
- e) po převzetí lidských pozůstatků podle odstavce 2 postupovat podle pokynů uvedených na listě o prohlídce mrtvého, případně stanovených státním zástupcem nebo jiným orgánem činným v trestním řízení, který je k tomu oprávněn podle zvláštního právního předpisu,¹⁰⁾
- f) ukládat lidské pozůstatky **nebo jiné lidské pozůstatky** do doby pohřbení pouze v chladicím zařízení zajišťujícím trvalé udržení teploty v rozmezí 0 až +2 st. C a v případě, kdy lhůta od zjištění úmrtí prohlížejícím lékařem do pohřbení přesáhne 1 týden nebo kdy to vyžaduje stav lidských pozůstatků, v chladicím zařízení zajišťujícím trvalé udržení teploty

nižší než -10 st. C.

(2) Provozovatel pohřební služby je oprávněn převzít lidské pozůstatky ke sjednanému pohřbení jen tehdy, je-li úmrtí doloženo

a) listem o prohlídce mrtvého vystaveným prohlízejícím lékařem a v případě provedení pitvy doplněným o příslušné údaje lékařem, který pitvu provedl, a postupovat podle pokynů na tomto listě uvedených,

b) v případě podezření ze spáchání trestného činu v souvislosti s úmrtím, kromě dokladů uvedených v písmenu a), i písemným souhlasem státního zástupce nebo jiného orgánu činného v trestním řízení, který je k tomu oprávněn podle zvláštního právního předpisu.¹⁰⁾

(3) Provozovatel pohřební služby nesmí mít v nájmu chladicí nebo mrazicí zařízení a jiné místnosti ve zdravotnickém zařízení nebo v ústavu sociální péče.

§ 9

(1) Lidské pozůstatky mohou být převáženy po pozemních komunikacích pouze ve speciálním vozidle k tomu účelu schváleném podle zvláštního právního předpisu¹¹⁾ nebo ve vozidle se skříňovou karoserií. Skříňová karoserie může být v provedení pevné nástavby nebo nedělené skříně. V případě nedělené skříně musí být prostor určený pro posádku vozidla od prostoru určeného k přepravě lidských pozůstatků oddělen pevnou přepážkou. Ve skříňových vozidlech lze lidské pozůstatky přepravovat pouze ve speciálních pevných nebo výměnných nástavbách nebo kontejnerech umístěných v prostoru pro přepravu nákladu, které musí být, včetně jejich umístění a uchycení ve vozidle, schváleny. Ložný prostor speciálního vozidla určeného pro přepravu lidských pozůstatků nebo prostor skříně vozidla, pevné nebo výměnné nástavby nebo kontejneru, kde mají být lidské pozůstatky převáženy, musí být určen výhradně pro přepravu lidských pozůstatků v rakvích nebo v transportních vacích a musí být opatřen osvětlením a potřebnými úchyty pro upevnění rakví nebo transportních vaků. Stěny a dno prostoru pro přepravu lidských pozůstatků a stěny a dno pevné nebo výměnné nástavby nebo kontejneru musí být snadno omyvatelné.

(2) Přepravu lidských pozůstatků osoby, která byla v době úmrtí nakažena nebezpečnou nemocí, lze provést jen s předchozím povolením krajské hygienické stanice.

(3) Přeprava lidských pozůstatků, na kterou se vztahují mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána, se provádí způsobem upraveným těmito smlouvami. Průvodní list k přepravě lidských pozůstatků, potřebný podle příslušné mezinárodní smlouvy,¹²⁾ vydává krajská hygienická stanice.

(4) Dojde-li k úmrtí na území státu, který není vázán příslušnou mezinárodní smlouvou,¹²⁾ je pro převoz na území České republiky nebo převoz přes její území nutný souhlas diplomatické mise nebo konzulárního úřadu příslušného k zastupování zájmů České republiky. Souhlas může být vydán po předložení úmrtního listu a potvrzení o tom, že proti přepravě není námitek z hlediska trestněprávního nebo zdravotního, zejména že osoba, která má být přepravována, nebyla v době úmrtí nakažena nebezpečnou nemocí.

(5) Pro přepravu jiných lidských pozůstatků lze použít vozidlo odpovídající požadavkům stanoveným v odstavci 1.

§ 13

(1) Provozování krematoria, zahrnující zpopelňování lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** nebo exhumovaných lidských ostatků a související nakládání s nimi, ukládání lidských pozůstatků **nebo jiných lidských pozůstatků**, úpravu popela, jeho ukládání do uren a jejich předávání, je koncesovanou živností.⁶⁾

(2) Žadatel o koncesi na provozování krematoria musí prokázat svoji odbornou způsobilost, kterou se rozumí úspěšné absolvování specializované odborné přípravy zaměřené na odbornou problematiku související s provozováním krematoria a

- a) úplné střední, úplné střední odborné, vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání a minimálně tříletá praxe v provozu krematoria, nebo
- b) základní vzdělání a minimálně desetiletá praxe v provozu krematoria.

(3) Specializovaná odborná příprava podle odstavce 2 je zajišťována podle zvláštního právního předpisu;⁷⁾ její obsah a rozsah stanoví prováděcí právní předpis.

(4) K udělení koncese k provozování krematoria je nutné vyjádření krajské hygienické stanice⁸⁾ vydané podle zvláštního právního předpisu.⁹⁾ Krajská hygienická stanice vydá kladné vyjádření, pokud žadatel o koncesi prokáže, že chladicí zařízení, které bude užívat pro uložení lidských pozůstatků **nebo jiných lidských pozůstatků** do zpopelnění, odpovídá podmínkám stanoveným v § 7 odst. 1 písm. f).

§ 14

(1) Provozovatel krematoria je oprávněn převzít lidské pozůstatky ke zpopelnění a zpopelnit je jen tehdy, je-li úmrtí doloženo úmrtním listem, průvodním listem k přepravě lidských pozůstatků (umrlčí pas), zprávou oprávněného orgánu cizího státu nebo listem o prohlídce mrtvého vystaveným podle zvláštního právního předpisu; v případě podezření ze spáchání trestného činu v souvislosti s úmrtím je kromě toho nutný i písemný souhlas státního zástupce nebo jiného orgánu činného v trestním řízení, který je k tomu oprávněn podle zvláštního právního předpisu.¹⁰⁾

(2) Provozovatel krematoria je povinen

- a) zpopelňovat v krematoriu pouze lidské pozůstatky, **jiné lidské pozůstatky** nebo exhumované lidské ostatky,
- b) před zahájením provozu vydat řád krematoria, který musí být schválen krajskou hygienickou stanicí, a krematorium provozovat v souladu s tímto řádem a zvláštními právními předpisy,¹⁵⁾
- c) zdržet se ve styku s pozůstalými chování nešetného k jejich citům a umožnit při smutečních obřadech účast registrovaných církví, náboženských společností a jiných subjektů a právnických osob v souladu s projevenou vůlí osoby sjednávající pohřbení,
- d) ukládat lidské pozůstatky nebo jiné lidské pozůstatky do zpopelnění pouze v chladicím zařízení splňujícím požadavky uvedené v § 7 odst. 1 písm. f). To neplatí, provede-li zpopelnění lidských pozůstatků nebo jiných lidských pozůstatků do 48 hodin od jejich převzetí; v tomto případě je provozovatel krematoria povinen zajistit uložení lidských pozůstatků nebo jiných lidských pozůstatků do doby zpopelnění v chladicím zařízení zajišťujícím trvalé udržení teploty v rozmezí od 0 st. C do +2 st. C, i když lhůta od zjištění úmrtí prohlížejícím lékařem přesáhla nebo přesáhne 1 týden,**
- e) zajistit, aby rakev s lidskými pozůstatky **nebo jinými lidskými pozůstatky** byla před zasunutím do kremační pece opatřena značkou nezníčitelnou ohněm obsahující číslo záznamu o zpopelnění v návaznosti na jím vedenou evidenci lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** a ostatků,
- f) uložit popel zbavený kovových a jiných nespalitelných příměsí spolu se značkou uvedenou v písmenu e) do pevně uzavíratelné urny a označit ji číslem záznamu o zpopelnění v návaznosti na jím vedenou evidenci lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** a ostatků, jménem a příjmením zemřelého, místem a datem narození, úmrtí a zpopelnění,
- g) vyzvat k převzetí a předat urnu fyzické nebo právnické osobě, která sjednala pohřbení,

nebo jí pověřené osobě, způsobem a ve lhůtě stanovené řádem krematoria; pokud tato osoba do 12 měsíců ode dne zpopelnění urnu od provozovatele krematoria nepřevzme, je provozovatel krematoria oprávněn lidské ostatky uložit smísením se zemí do společného hrobu na veřejném pohřebišti.

§ 15

(1) Provozovatel krematoria v řádu krematoria vydaném podle § 14 odst. 2 písm. b) upraví

- a) postup při přijímání lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** a lidských ostatků ke zpopelnění, včetně druhů rakví, které je možné zpopelňovat,
- b) způsob evidence lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** a lidských ostatků do zpopelnění,
- c) způsob uložení lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** nebo lidských ostatků,
- d) podmínky zpopelňování lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** a lidských ostatků,
- e) způsob ukládání lidských ostatků do uren,
- f) uskladnění a předávání uren.

(2) Provozovatel krematoria vede evidenci lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** a ostatků, které mu byly předány ke zpopelnění, obsahující zejména

- a) jméno a příjmení zemřelého,
- b) místo a datum jeho narození a úmrtí,
- c) rodné číslo, bylo-li přiděleno,
- d) datum převzetí lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** nebo ostatků ke zpopelnění včetně přidělení čísla v evidenci,
- e) datum zpopelnění,
- f) datum výzvy k převzetí urny a datum vydání nebo odeslání urny včetně jména, příjmení a adresy jejího příjemce, nebo pokud nebyla urna převzata podle § 14 odst. 2 písm. g), datum a místo, kde byly zpopelněné lidské ostatky uloženy do společného hrobu.

§ 18

(1) Provozování veřejného pohřebiště zahrnuje výkopové práce související s pohřbením a exhumací, pohřbívání lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** a lidských ostatků do hrobů nebo hrobek, provádění exhumací, ukládání, rozptýl a vsyp zpopelněných lidských pozůstatků **nebo jiných lidských pozůstatků**, správu a údržbu veřejného pohřebiště, včetně komunikací a okolní zeleně, pronájem hrobových míst a vedení související evidence.

(2) Zajišťuje-li provozovatel veřejného pohřebiště jeho provozování prostřednictvím jiné právnické nebo fyzické osoby, vztahují se na tuto osobu povinnosti, které tento zákon ukládá provozovateli veřejného pohřebiště.

(3) K provozování veřejného pohřebiště a změnám řádu veřejného pohřebiště je nutný předchozí souhlas územně příslušného krajského úřadu. Krajský úřad vydá souhlas za předpokladu, že řád veřejného pohřebiště byl vypracován v souladu s požadavky stanovenými zákonem.

(4) Provozovatel pohřebiště je povinen předložit krajskému úřadu veškeré podklady, které si pro tento účel vyžádá.

§ 21

Evidenze související s provozováním veřejného pohřebiště

(1) Evidence související s provozováním veřejného pohřebiště vedená podle § 20 písm. d) obsahuje následující údaje:

- a) jméno a příjmení osob, jejichž lidské ostatky jsou na veřejném pohřebišti uloženy,
- b) místo a datum jejich narození a úmrtí,
- c) rodné číslo, bylo-li přiděleno,
- d) datum uložení lidských pozůstatků, **jiných lidských pozůstatků** nebo zpopelněných lidských ostatků na veřejném pohřebišti včetně určení hrobového místa a hloubky pohřbení; u zpopelněných lidských ostatků způsob uložení jejich popela a v případě vsypu i místo jejich uložení,
- e) záznam o nebezpečné nemoci, pokud osoba, jejíž lidské pozůstatky byly uloženy do hrobu nebo hrobky, byla touto nemocí nakažena,
- f) jméno, příjmení, adresu místa trvalého pobytu a rodné číslo nájemce hrobového místa, jde-li o fyzickou osobu, nebo obchodní jméno, nebo název firmy, sídlo a identifikační číslo osoby nájemce hrobového místa, jde-li o právnickou osobu,
- g) datum uzavření nájemní smlouvy a dobu jejího trvání včetně údajů o změně smlouvy,
- h) záznamy o skutečnostech uvedených v § 29 odst. 4 a 5, pokud nastaly,
- i) údaje o hrobovém zařízení daného hrobového místa,
- j) údaje o skutečnosti uvedené v § 20 písm. e), pokud nastala,
- k) údaje o zákazu pohřbívání a době jeho trvání, pokud byl zákaz vydán,
- l) v případě rušení veřejného pohřebiště údaje o skutečnostech uvedených v § 20 písm. g) bodech 3 až 6, pokud nastaly.

(2) Provozovatel pohřebiště postupuje při zpracovávání osobních údajů vedených v evidenci související s provozováním veřejného pohřebiště podle zvláštního zákona.¹⁹⁾

§ 22

Ukládání lidských pozůstatků a jejich exhumace

(1) Hroby pro ukládání lidských pozůstatků **nebo jiných lidských pozůstatků** musí splňovat následující požadavky:

- a) jejich hloubka musí být u dospělých osob a dětí od 10 let nejméně 1,5 m, u dětí mladších 10 let nejméně 1,2 m,
- b) dno hrobu musí ležet nejméně 0,5 m nad hladinou podzemní vody,
- c) boční vzdálenosti mezi jednotlivými hroby musí činit nejméně 0,3 m,
- d) rakev s lidskými pozůstatky **nebo jinými lidskými pozůstatky** musí být po uložení do hrobu zasypana zkypranou zeminou ve výši minimálně 1,2 m.

(2) Provozovatel pohřebiště je oprávněn převzít lidské pozůstatky k pohřbení do hrobu nebo hrobky jen tehdy, je-li úmrtí doloženo úmrtním listem, průvodním listem k přepravě lidských pozůstatků (umrlčí pas), zprávou oprávněného orgánu cizího státu nebo listem o prohlídce mrtvého; v případě podezření ze spáchání trestného činu v souvislosti s úmrtím je kromě toho nutný i písemný souhlas státního zástupce nebo jiného orgánu činného v trestním řízení, který je k tomu oprávněn podle zvláštního právního předpisu¹⁰⁾.

(3) Nezpopelněné lidské ostatky musí být uloženy v hrobě po tlecí dobu, která se zřetelem ke složení půdy musí trvat minimálně 10 let. Konkrétní délku tlecí doby pro veřejné pohřebiště stanoví jeho provozovatel v řádu veřejného pohřebiště na základě výsledků hydrogeologického průzkumu a vyžádaného stanoviska krajské hygienické stanice.

(4) Před uplynutím tlecí doby mohou být do téhož hrobu uloženy další lidské

pozůstatky, pokud je možné je umístit nad úroveň naposledy pohřbených lidských pozůstatků a vrstva ulehle zemin nad rakví bude činit nejméně 1 m.

(5) Před uplynutím tlečí doby mohou být lidské ostatky exhumovány na žádost nájemce hrobového místa jen se souhlasem krajské hygienické stanice, nebo nařídí-li exhumaci v trestním řízení předseda senátu nebo státní zástupce. Náklady na exhumaci hradí ten, kdo o ni požádal; provozovatel pohřebiště zajistí při exhumaci provoz na pohřebišti tak, aby nebyl narušen veřejný pořádek a aby byl vyloučen přenos možné nákazy.

(6) Pokud jsou lidské ostatky uloženy v hrobce, není třeba k jejich přemístění, nemá-li být rakev otevřena, souhlasu krajské hygienické stanice.

(7) Zpopelněné lidské ostatky je možné uložit na veřejném pohřebišti vždy jen se souhlasem provozovatele pohřebiště a způsobem, který odpovídá podmínkám pohřbívání na daném veřejném pohřebišti.

§ 26

Přestupky

(1) Přestupku se dopustí ten, kdo

- a) upravuje lidské pozůstatky osoby, která byla v době úmrtí nakažena nebezpečnou nemocí,
- b) ukládá nebo vystavuje konzervované nebo balzamované lidské pozůstatky do pohřbení v rozporu s podmínkami stanovenými osobou, která konzervaci nebo balzamací prováděla,
- c) vystavuje lidské pozůstatky před pohřbením, nejde-li o výjimky stanovené v § 4 odst. 1 písm. c),
- d) odstraňuje z lidských pozůstatků nesnímatelné náhrady,
- e) nakládá s lidskými pozůstatky kontaminovanými radionuklidy v rozporu s pokyny Státního úřadu pro jadernou bezpečnost,
- f) provádí pohřbení jiným způsobem než uvedeným v § 2 písm. e) **§ 2 písm. d)**,
- g) přepravuje lidské pozůstatky v rozporu s požadavky stanovenými v § 9,
- h) nezajišťuje údržbu hrobového místa i přes písemné upozornění provozovatele pohřebiště,
- i) provede reklamu činností v pohřebnictví v rozporu s § 33 tohoto zákona, nebo
- j) zachází s lidskými pozůstatky, **jinými lidskými pozůstatky** nebo lidskými ostatky způsobem dotýkajícím se důstojnosti zemřelého nebo mravního cítění pozůstalých a veřejnosti.

(2) Za přestupky podle odstavce 1 písm. b) a c) lze uložit pokutu až do výše 20 000 Kč a za přestupky podle odstavce 1 písm. a), d), e), f), g), h), i) a j) pokutu až do výše 50 000 Kč.

(3) O řízení ve věcech přestupků, o podmínkách odpovědnosti za přestupky, jakož i o příslušnosti k projednávání přestupků platí obecné předpisy.²³⁾

(4) Za přestupek podle odstavce 1 se nepovažuje jednání v něm uvedené, které je správním deliktem postižitelným podle zvláštního právního předpisu.²⁴⁾

Platné znění dotčené části zákona č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů s vyznačením navrhovaných změn

§ 91

Části těla odebrané v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb, ~~plod po potratu~~, plodové vejce, plodové lůžko (placenta) nebo těhotenská sliznice, odebrané části těla zemřelého nebo tkáňe a buňky, které byly určeny pro výrobu léčiv, k vědeckým, výzkumným nebo výukovým účelům, nebo orgány, tkáňe a buňky určené pro použití podle zákonů upravujících nakládání s

lidskými orgány, tkáněmi nebo buňkami a nebyly pro tyto účely použity, se zpopelňují ve spalovně poskytovatele, nemá-li poskytovatel vlastní spalovnu, ve spalovně jiného poskytovatele nebo v krematoriu, a to na základě smlouvy uzavřené s jiným poskytovatelem nebo provozovatelem krematoria. Obdobně se postupuje, jde-li o odebrané části těla zemřelého, které byly použity k vědeckým, výzkumným nebo výukovým účelům s tím, že jejich zpopelnění zajišťuje a hradí ten, kdo je použil.

Varianta I:

Opuštěné plody po potratu se společně zpopelňují v krematoriu jako jiný lidský pozůstatek podle zvláštního právního předpisu.

Varianta II:

Opuštěné mrtvě narozené děti a plody po potratu se společně zpopelňují v krematoriu jako jiný lidský pozůstatek podle zvláštního právního předpisu.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

Závěrečná zpráva z hodnocení dopadu regulace (RIA) k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů

1. Důvod předložení a cíle

1.1. Název

Hodnocení dopadů regulace (RIA) návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, v souvislosti s pohřbíváním mrtvě narozených dětí a plodů po potratu.

1.2. Definice problému

Zhodnocení platného právního stavu

S účinností od 1. ledna 2015 přiděluje matriční úřad rodné číslo i mrtvě narozenému dítěti (vyhláška č. 192/2014 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva vnitra č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Na pohřbení mrtvě narozeného dítěte lze čerpat sociální dávku pohřebního. Opuštěné mrtvě narozené děti smí pohřbívat i obec ve své samostatné působnosti (bez nároku na pohřebné). Dosud ovšem není zájmem České republiky chránit důstojnost těl mrtvě narozených dětí, aby se s nimi nenakládalo dle naprosté libovůle.

Regulace postupu, jak nakládat s mrtvě narozenými dětmi je ze strany státu dosud natolik nekoordinovaná, nesystémová a nekomplexní, že zákonodárci, jednotlivá ministerstva a krajské úřady zcela rezignovali na jednotnou koncepci, strategii či alespoň metodický přístup. Likvidace plodů po potratu je také velmi citlivá součást pohřebnictví.

Zákon o pohřebnictví

V zákoně o pohřebnictví není mrtvě narozené dítě zahrnuto mezi lidské pozůstatky. Jedná se o odpad, jehož původcem je poskytovatel zdravotní služby, který je z důvodu ochrany veřejného zdraví a hygieny povinen postupovat s anatomicko-patologickými odpady striktně podle zákona o zdravotních službách. Zahrnutí mrtvě narozených dětí do odpadu je v České republice běžná praxe. Pokud jde o dítě živě narozené, jeho likvidace ve spalovně může být kvalifikována jako přešůpek [srov. § 26 odst. 1 písm. j) zákona o pohřebnictví nebo správní delikt podle zákona o zdravotních službách].

Zákon o pohřebnictví stanovil, že pohřbení všeho, co není lidský pozůstatek, je správní delikt pod sankcí 50 tisíc korun. Závozem potraceného nebo mrtvě narozeného dítěte do žároviště

spalovny poskytovatele zdravotní služby ztrácí pozůstalí definitivně možnost pohřbit své dítě důstojně a pietně na hřbitově nebo v křemáčním zařízení, které je výlučně určeno pro zpopelňování lidských pozůstatků (nikoli odpadů). Popel vyjmutý z pece nemocniční spalovny není s mrtvým tělem dítěte identifikovatelný. Spalování mrtvě narozených dětí a plodů po potratu není *zpopelňováním lidských pozůstatků*. Podrobněji viz tabulka č. 1 Povinnost pohřbit v zákoně o pohřbivnictví a v zákoně o zdravotních službách.

TAB. Č. 1 POVINNOST POHŘBÍT V ZÁKONĚ O POHŘBIVNICTVÍ A V ZÁKONĚ O ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH

	Subjekt	Místo trvalého uložení	Ustanovení zákona o pohřbivnictví
Lidské pozůstatky	Cizinec	Hrob, hrobka	§ 5 odst. 2
	Část těla ex mortuo		§ 5 odst. 1
	Tělo bez totožnosti		§ 5 odst. 1
			Ustanovení zákona o zdravotních službách
Odpad	Část těla ex vivo	Skládka spalovny	§ 91
	Mrtvě narozené dítě		?
	Plod po potratu		§ 91

Ustanovení § 91 zákona o zdravotních službách týkající se likvidace plodů po potratu ve spalovnách, které je obsahově shodné s dlouhodobě platným § 26 odst. 12 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, by se od 1. 1. 2014 mělo interpretovat s ohledem na nový občanský zákoník (NOZ), který v § 92 stanoví, že lidské tělo je pod právní ochranou i po smrti člověka. I kdyby jediná rodina v České republice chtěla mrtvorozené dítě k pohřbení vydat, tak pouze na základě individuálního rozhodnutí poskytovatele zdravotní služby. Přitom platí, že živě narozené dítě zemřelé při porodu tatáž prosekura k pohřbení vydat musí.

Do roku 2002 pohřbení mrtvě narozeného dítěte nic nebránilo, protože žádný zákon neupravoval definici mrtvého lidského těla. Pohřbivnictví ve 20. stol. upravovaly pouze vyhlášky, které pohřbivání mrtvě narozených dětí předpokládaly. Ustanovení § 24 odst. 1 nařízení ministra zdravotnictví č. 8/1955 Sb., o pohřbivnictví, pojem mrtvě narozené dítě vyložilo jednoduše takto: „Mrtvolou se rozumí i mrtvola dítěte, které bylo porozeno mrtvé“. Toto právo mrtvorozených na pohřbení zrušil zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, který nakládání s mrtvorozenými nijak neupravil. Po novele tohoto zákona, provedené zákonem č. 285/2002 Sb., v § 26 odst. 12 tento zákon s účinností ode dne 1. září 2002 stanovil, že části lidského těla odebrané v souvislosti s léčebně preventivní péčí, části těla zemřelého, plod po potratu, plodové vejce, lůžko nebo těhotenská sliznice, které se nepoužijí pro lékařské potřeby, a to jen není-li podezření na trestný čin nebo sebevraždu, se zpopelňují ve spalovně zdravotnického zařízení nebo v krematoriu na základě dohody mezi zdravotnickým zařízením a provozovatelem krematoria. V § 26 odst. 11 tohoto zákona po zmíněné novele bylo přitom vymezeno, co se rozumí plodem po potratu - plod, který po úplném vypuzení nebo vynětí z těla matčina neprojevuje ani jednu ze známek života a jeho porodní hmotnost je nižší než 1 000 g, a pokud ji nelze zjistit, jestliže je těhotenství kratší než 28 týdnů, nebo projevuje alespoň jednu ze známek života, má porodní hmotnost nižší než 500 g, ale nepřezije 24 hodiny po porodu.

Právo na pohřebné

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, přiznává od 1. ledna 2012 fyzickým osobám vypravujícím pohřeb mrtvě narozenému dítěti právo na pohřebné (pokud o pohřebné požádají). Pozůstalí rodiče tedy mají nárok na pohřebné něčeho, co nelze podle platného práva řádně pohřbít. Soudobá praxe na obecních úřadech ukazuje, že požádat o pohřebné na mrtvé novorozeně je efektivní, částka 5000 Kč zpravidla pokrývá všechny náklady účtované pohřební službou. Pokud je vypravitelem pohřbu mrtvě narozeného dítěte obec nebo poskytovatel zdravotní služby, nemůže jako právnická osoba požádat o pohřebné. Není ale zakázáno, aby sociální pracovník vypravil pohřeb a o pohřebné požádal svým jménem. Rodiče potřebují pohřebné, aby pohřeb svému potomku sjednali, obec zase takové finanční zajištění, aby měla dostatečné materiální a personální kapacity pohřbívací povinnost k mrtvorozeným řádně vykonávat.

Občanský zákoník

V občanském zákoníku bylo zásadním způsobem posíleno právo na tělesnou integritu člověka, což se odrazilo zejména v ustanoveních § 91 a násl. Nově formulovaná práva a povinnosti v této oblasti vyplývají především z ochrany lidské důstojnosti, jež se odvozuje od přirozené potřeby zachování respektu a úcty k lidskému tělu i po smrti člověka, kdy práva náležejí osobám blízkým a povinnosti dědicům nebo obci, na jejímž území k úmrtí došlo nebo byly lidské pozůstatky nalezeny, případně vyloženy z dopravního prostředku. Z této oblasti vztahů nelze vyjmout ochranu lidského těla ještě nenarozeného tj. nascitura, ve vztahu k němuž právo rovněž zakládá právní vztahy. Pozůstalým přitom nemohou být tato jejich práva krácena jen z toho důvodu, že dojde k potratu či se narodí mrtvé dítě. Těmto lidským pozůstatkům musí být zajištěna stejná pieta a důstojnost jako živě narozeným dětem zemřelým bezprostředně po porodu.

Důstojným způsobem naložení i s těmito lidskými pozůstatky v duchu zásad vyjádřených v občanském zákoníku by mělo být jejich pohřbení a právní úprava v této oblasti, představovaná zejména zákonem o pohřebnictví a zákonem o zdravotních službách pro takové naprosto přirozené řešení vůbec neposkytuje prostor, když podle ní mrtvě narozené děti nebo plody po potratu musí být likvidovány ve spalovnách, aniž vůbec mají pozůstalí právo zajistit jim důstojný pohřeb. Taková právní úprava není v souladu s přirozenými právy člověka, uznáním hodnoty prenatalního života a požadavkem na pietní naložení s lidskými pozůstatky a lidskými ostatky.

1.3. Definice mrtvě narozeného

Obecné definice pojmů narození živého dítěte a narození mrtvého dítěte platná legislativa nyní (červen 2015) neobsahuje. Tyto definice, spolu se všemi případy potratu, jsou uvedeny pouze v pokynech k vyplnění Listu o prohlídce zemřelého (ve vyhlášce č. 297/2012, o náležitostech Listu o prohlídce zemřelého, způsobu jeho vyplňování a předávání místům určení, a o náležitostech hlášení ukončení těhotenství porodem mrtvého dítěte, o úmrtí dítěte a hlášení o úmrtí matky (vyhláška o Listu o prohlídce zemřelého)) a to pro potřeby vyplnění tohoto listu. Mrtvě narozené dítě je rovněž definováno v nařízení Komise (EU) č. 328/2011, kterým se provádí nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1338/2008 o statistice Společenství v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, pokud jde o

statistiky příčin smrti, a to pro účely tohoto nařízení. Údaje o potratech přebírá ČSÚ ze souboru individuálních dat, který mu poskytuje ÚZIS ČR.

Světová zdravotnická organizace doporučuje stanovení hranice hmotnosti pro potrat 500 g, která odpovídá přibližně 22. týdnu těhotenství. Toto doporučení bylo převzato v zákoně o zdravotních službách a je účinné od 1. dubna 2012. Mrtvorozenost v citovaném zákoně zakotvena není, pro účely vyplnění „Listu o prohlídce zemřelého“ se v nečíslované poznámce pod čarou charakterizuje narození mrtvého dítěte jako plod narozený bez známek života, jehož hmotnost je 500g a více, nelze-li porodní hmotnost určit, narozený po dvacátém druhém dokončeném týdnu těhotenství, a nelze-li délku těhotenství určit, nejméně 25 cm dlouhý, a to od temene hlavy k patě.

1.4. Statistika

Podle údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ) zemřelo v roce 2013 v České republice 38 053 dětí před narozením, z toho 366 mrtvě narozených a 37 687 plodů po potratu včetně samovolných (13 708). Počet dětí zemřelých do jednoho roku věku 265. Za rok 2014 jsou k datu zpracování tohoto příspěvku publikována pouze předběžná data ČSÚ, podle nichž došlo v loňském roce v porovnání s rokem předchozím k nárůstu počtu mrtvě narozených dětí o 16. Dle předběžných informací z Ústavu zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR) nebylo v roce 2014 pitváno jedno mrtvě narozené dítě, jehož rodina si pitvu nepřála. Po konzultaci s právním oddělením nemocnice, pediatry a patologií bylo rozhodnuto, že bude provedena pouze důkladná pitva placenty.

Přibližný počet potratů byl v roce 2014 o 0,7 tisíce nižší než v roce 2013. Celkem bylo evidováno 37,0 tisíce potratů, z toho 13,9 tisíce bylo samovolných, 21,9 tisíce umělých přerušeni těhotenství (UPT) a u 1,2 tisíce případů šlo o ukončení mimoděložního těhotenství. Meziroční pokles v počtu událostí zaznamenaly UPT (o 0,8 tisíce), samovolných potratů bylo mírně více (o 149). Zastoupení UPT na celkovém počtu potratů tak bylo vůbec nejnižší (59,2 %) od roku 1958, kdy byly povoleno jejich provádění na žádost ženy.

Statistické údaje viz následující tabulka č. 2 Potraty s hmotností 500 g a více, počty mrtvě narozených.

TAB. Č. 2 POTRATY S HMOTNOSTÍ 500 G A VÍCE, POČTY MRTVĚ NAROZENÝCH

	Potraty s hmotností 500 g – 1000 g			Mrtvě narození – původní def.	Mrtvě narození – nová def.	Pitvy
	samovolné	UPT	celkem			
2006	141	116	257	299	556	
2007	112	104	218	315	531	
2008	116	122	238	272	510	
2009	139	108	247	319	566	
2010	90	104	194	293	487	
2011	99	78	177	317	494	302
2012	34	69	103	324	379	
2013	0	18	18	251	366	

Zdroj: Úzis, http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=849 a vlastní šetření

Občanské sdružení Tobit upozorňuje na absenci jakéhokoli orgánu dohledu v ČR a na základě uzavřené smlouvy s některými městy, nemocnicemi, krematorií a hřbitovními správami eviduje a pohřbívá opuštěné děti zemřelé před narozením na vlastní náklad.

1.5. Judikatura

Evropská judikatura

Rozsudkem č. 50132/12 ve věci „Marić proti Chorvatsku“ ze dne 12. června 2014 rozhodl Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku, kterému předsedala soudkyně Isabelle Berro-Lefevre z Monaka, jednomyslně: těla mrtvě narozených dětí (nikoli plodů po potratu) nesmí končit jako nemocniční odpad. Rozhodnutí stejné povahy z roku 2008 Hadri-Vionnetová proti Švýcarsku žádný posun v české legislativě doposud nepřineslo. Aktuální rozsudek řešil případ dnes již téměř padesátiletého občana Chorvatska Miodraga Mariće, jehož syn zemřel před jedenácti lety v lůně matky 16 dní před termínem porodu. Po 67 dnech přechodného uložení v márnici skončilo jeho tělo dne 13. 10. 2003 v nemocničním odpadu, který převezl smluvní partner nemocnice (společnost „L“) k likvidaci spálením. Brzy po tomto datu („soon afterwards“) se manželé začali neúspěšně zajímat o místo pohřbení svého dítěte, ačkoli jeho pozůstatky nepožadovali během této více jak dvouměsíční lhůty k pohřbení vydat. Neměli k dispozici vlastní rodinný hrob a věřili sdělení porodní asistentky, že jejich dítě bude, dle zvyku nemocnice, pohřbeno v rakvi do obecního hrobu na místním hřbitově Lovrinac. Netušili, že nemocnice v roce 2002 tento zvyk změnila (jedním z důvodů byla malá kapacita společného hrobového místa) a uzavřela smlouvu s firmou „L“. Po provedené pitvě byly pozůstatky jejich syna společně s dalšími od osmi jiných dětí spáleny v dřevěné bedně s nemocničním odpadem („human tissue and amputated body parts“) v Záhřebském krematoriu. Zákonná lhůta ke sjednání pohřbení není v rozsudku řešena a pravděpodobně není, obdobně jako u nás, v Chorvatsku zákonem stanovena.

V červnu 2004 zažalovali v občanskoprávním sporu nemocnici u splitského soudu prvního stupně („Općinski sud u Splitu“) o odškodné za způsobený šok, stres a zdravotní problémy. Nemocnice se úspěšně bránila tvrzením, že zvolený postup byl v souladu s částí II Pokynů ministerstva zdravotnictví o likvidaci klinického odpadu (Naputak o postupanju s otpadom koji nastaje pri pružanju zdravstvene zaštite, Official Gazette no. 50/2000). Ta stanoví, že nepřevzou-li rodiče sami za pohřeb odpovědnost, stává se plod po potratu (v gestačním stadiu kratším než 22 týdnů) odpadem. Protože jejich dítě zemřelo v 38. týdnu těhotenství, odvolali se ke krajskému soudu (Županijski sud u Splitu), který odvolání o náhradě škody zamítl a potvrdil rozsudek první instance. Poukázal však přitom na pochybení soudu prvního stupně, který shledal, že tělo dítěte bylo zlikvidováno v souladu s právními předpisy a současně přijal argumentaci, že žádný zákon neukládá nemocnici povinnost informovat rodiče mrtvě narozeného dítěte o místě jeho pohřbení. Nejvyšší soud (Vrhovni sud Republike Hrvatske) v listopadu 2008 odvolání rovněž zamítl, podpořil argumentaci krajského soudu a poznamenal, že duševní trýzeň rodičů, kteří trpí, protože nevědí, kde leží hrob jejich dítěte a nemohou ho navštěvovat, není formou nemajetkové újmy a právním základem pro přiznání náhrady škody.

Chorvatské zákony, podobně jako české, nestanovují, že mrtvě narozené děti jsou odpadem. Jejich likvidaci neregulují zákony koherentně a podzákoné normy jsou tudíž na mrtvě narozené děti neaplikovatelné. Jediné ustanovení týkající se mrtvě narozených dětí upravuje jejich registraci, a to do 48 hodin po prohlídce lékařem a jeho oznámení matrice (Zakon o

državnim maticama; Official Gazette, no. 96/1993, § 12). Teprve poté může být tělo dítěte pohřbeno do země nebo zpopelněno.

Rodiče podali zároveň neúspěšné trestní oznámení na nemocnici, její zaměstnance (porodní asistentku a dva sanitáře) a smluvního partnera „L“, který provedl „spal“ společně s biologickým odpadem. Patolog se proti trestnému činu nedbalého plnění úřední povinnosti obhájil tvrzením, že písemný souhlas rodičů k povolení spalů zákon nevyžadoval. Na výše citované Pokyny o likvidaci klinického odpadu se úspěšně odvolali další žalovaní zaměstnanci nemocnice. V září 2009 předali manželé svůj případ médiím. Výsledkem bylo přezkoumání žaloby ze strany státního zástupce, ale bez valného efektu. Neuspěli ani v roce 2012 s ústavní žalobou, která byla Ústavním soudem (Ustavni sud Republike Hrvatske) označena jako nepřijatelná (nejednalo se o porušení postmortální ochrany osobnosti mrtvé narozeného dítěte, ani o porušení osobnostních práv rodičů či o způsobení fyzické bolesti; jejich mentální strádání by musela způsobit ztráta jejich životního pohodlí).

Manželé podali stížnost podle článku 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života) k Evropskému soudu pro lidská práva, protože jim ani chorvatský ústavní soud v roce 2012 nedal za pravdu, přestože s tělem jejich mrtvé narozeného dítěte bylo ze strany nemocnice nepatřičně („improperly“) naloženo, což ve svém důsledku zabránilo rodičům získat informaci o místě jeho pohřbení. Požadovali odškodnění za způsobenou újmu, kterou jim nemocnice způsobila tím, že jim nesdělila, jakým způsobem s tělem jejich dítěte naložila, a nemajetkovou újmu ve výši 50 000 EUR. Evropský soud pro lidská práva jim udělil z této částky pouze necelou čtvrtinu.

Pro Evropský soud pro lidská práva byla také klíčovou otázkou přípustnosti žaloby. Na rozdíl od Ústavního soudu ale nepřehlédl rozsudek krajského soudu ze dne 24. 5. 2007, ve kterém se chorvatští soudci shodli na tom, že tělo mrtvé narozeného dítěte žalobce nebylo zlikvidováno v souladu s příslušným vnitrostátním právem. Zatímco chorvatský stát v rámci obhajoby tvrdil, že toto porušení vnitrostátního práva nezakládá žalobci žádné právo požadovat po státu náhradu škody na národní úrovni, Evropský soud pro lidská práva vyvodil, že žalobce může díky tomuto rozsudku krajského soudu potvrzeným Nejvyšším soudem tvrdit, že je obětí ve smyslu porušení práv na respektování soukromého a rodinného života garantovaným čl. 8 Úmluvy. V rozsudku dále zdůraznil, že žalobce využil všech stupňů obecných soudů v Chorvatsku a nadto ještě i opravných prostředků trestního práva. Chorvatský stát tedy měl dostatek času napravit porušení práva, k němuž dal svolení.

Česká judikatura

Česká judikatura, na rozdíl od evropské, je ohledně zásady pietní ochrany osobnosti, podle které je tělo zemřelého integrální součástí osobnosti do doby, dokud jsou lidské pozůstatky člověka individualizovatelné, v tuto chvíli na počátku. Nejzásadnějším judikátem v této oblasti je prozatím rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 3361/2007. Přes smrt fyzické osoby pravidelně dále u osob jí nejbližších přetrvávají, podle citovaného rozsudku, vytvořená a prožívaná rodinná pouta ve formě piety, resp. kultu, přičemž jejich význam pro prakticky každou pozůstalou fyzickou osobu je nepopíratelný. Proto necitlivý neoprávněný zásah proti této chráněné sféře fyzické osoby představovaný znemožněním realizace práva na pietu je zásahem do soukromí. Je-li pak takovým zásahem současně znevážena samotná zemřelá fyzická osoba, pak přistupuje i možnost postmortální ochrany této osoby podle § 15 odst. 1 občanského zákoníku. „Je zřejmé, že tento neoprávněný zásah by byl jako závažný pocíťován obecně,“ uzavírá své tvrzení Nejvyšší soud ve smyslu tehdy platného občanského zákoníku.

1.6. Stanovisko ombudsmana

Pozůstalá matka po potraceném dítěti Jana Hynková, předsedkyně občanského sdružení Tobit, které mrtvě narozené děti a plody po potratu v ČR pohřbívá na vlastní náklady, navrhla ve svém dopise na jaře 2013 ombudsmanovi, aby mrtvě narozené dítě nesmělo být spáleno v nemocniční spalovně, tj. aby se na něj nevztahovalo ustanovení § 91 zákona o zdravotních službách a aby měla matka nebo otec u plodu po potratu právo volby. Dále ve svém dopise uvádí, že mrtvě narozené dítě má být vydáno k pohřbení vypraviteli pohřbu, a rovněž potracený plod nesmí být spálen v nemocniční spalovně, pokud rodiče požádají o vydání plodu k pohřbení.

Odpověď ombudsmana paní Hynkové ze dne 7. června 2013 mimo jiné zněla takto: „Osobně nevidím žádný rozumný důvod pro to, aby rodiče dětí, které zemřely ještě před porodem, nemohli požádat o vydání svého mrtvě narozeného dítěte za účelem jeho pietního pohřbení dle svého přání. Právní úprava s právem rodičů na vydání mrtvě narozených dětí, včetně plodů po potratu, za účelem jejich pohřbení musí počítat. Pokud zákon o pohřebnictví vychází z principu zajištění pietního a důstojného zacházení s lidskými pozůstatky a ostatky, není žádný důvod takovou pietní ochranu odeprít mrtvě narozeným dětem.“ Podrobněji viz stanovisko Veřejného ochránce práv JUDr. Pavla Varvařovského, Pohřbení mrtvě narozených dětí - spis 2645/2013/VOP/MH [online] 7. 6. 2013. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/STANOVISKA/Pohrebnictvi/2645-013-MH-O.pdf.

1.7. Národnostní menšiny

Jsou tu oprávněné požadavky některých národnostních menšin, pravoslavných církví a semitských náboženství, které odmítají spalování lidských pozůstatků ve spalovnách nemocnic. Je nutné si v této souvislosti uvědomit, že kvůli zvyšující se imigraci cizinců do České republiky roste počet dětí, které se rodí mrtvé, často z důvodu nedostatečné lékařské péče vyhledávané budoucími matkami. Zatímco na východě republiky se mrtvorozenost týkala hlavně žen z východní Evropy, ve zbytku republiky to byly hlavně matky z asijských zemí.

1.8. Úprava v zahraničí

Zákony v evropských zemích regulující pohřebnictví zpravidla upravují způsoby, jak nakládat s mrtvě narozenými dětmi a zpravidla i plody po potratu, zmocňují orgány dohledu ke kontrole, zda jsou jako lidské pozůstatky ukládány do rakve, převáženy ve speciálním vozidle, zpopelněny v krematoriu nebo pohřbeny do hrobu, v jaké formě jsou přechodně uloženy jejich ostatky a na jakém konečném místě se tyto ostatky nacházejí. Problematika právní úpravy pohřbívání a evidence mrtvě narozených dětí se v evropských státech liší. V České republice je citelně postrádána zákonná povinnost jakékoli úmrtní evidence a stanovení práva na pohřbení. Rodiče nemají nárok na pohřbení a registraci svého potraceného dítěte. Právní řády jiných evropských zemí jsou v tomto ohledu podstatně přístupnější.

Ve Slovenské republice platí § 3 odst. 8 zákona č. 131/2010 Z. z., o pohřebnictve, ve kterém se stanoví, že i rodič potraceného plodu nebo předčasně odňatého plodu může písemně

požádat poskytovatele zdravotních služeb o jeho vydání k pohřbení. Plod musí poskytovatel zdravotních služeb předat takové pohřební službě, kterou rodiče pověřili.

Problematika práva na pohřbívání mrtvě narozených dětí je v Německu v kompetenci jednotlivých spolkových zemí. Právní úprava obsažená v jednotlivých zemských zákonech o pohřebnictví je nicméně zpravidla velmi podobná. Spolková země Berlín zakotvuje povinnost pohřbení těla novorozence, pokud mu po úplném opuštění dělohy:

(1) buď tlouklo srdce, nebo pulzovala pupeční šňůra, nebo se dostavilo přirozené dýchání plicemi a zemřelo po této době, nebo (2) žádná z výše uvedených známek života v bodě 1 nebyla určena, porodní hmotnost nicméně byla nejméně 500 gramů (mrtvě narozené). Tělo novorozence vážící méně než 500 gramů, u kterého po opuštění dělohy nebyly určeny žádné známky života uvedené v odstavci 1 (potraceno), se nepovažuje za mrtvého pro účely tohoto zákona. (Zákon č. 2129– 1, 1973: § 1).

Všechny mrtvě narozené nebo potracené děti by měly mít podle názoru Německé nemocniční společnosti (Deutsche Krankenhausgesellschaft e. V., dále jen DKG) důstojný pohřeb. „Měl by se konat nezávisle od vývojového stádia a i bez výslovného přání rodičů,“ stojí ve vyhlášení DKG uveřejněném v roce 2001 v Berlíně. Nemocnice by se měly postarat nejen o kremaci plodů, ale i o rozptýl jejich popele v anonymním společném hrobě.

V Německu se otec a matka plodu po potratu stávají úředně rodiči dítěte zemřelého před narozením díky novele nařízení "Verordnung zur Ausführung des Personenstandsgesetzes - Personenstandverordnung (PStV)" přijaté jednohlasně sněmovnou začátkem ledna 2013. S účinností od 15. května téhož roku může být na dobrovolnou žádost rodičů každý plod po potratu do 499 gramů prostřednictvím zvláštní přílohy č. 13 zapsán matrikou příslušnou dle místa potratu (včetně zamýšleného jména a příjmení dítěte) do knihy narození ve zvláštním režimu. Není-li rozlišeno pohlaví, údaj se nevyplňuje. K registraci postačí pouze identifikační průkaz matky (občanský průkaz) a důkaz o potratu (těhotenský průkaz s údajem o potratu nebo osvědčení o potratu vystavené gynekologem). Žadatel sice dostane od matričního úřadu potvrzení zajišťující identitu dítěti, ale do celospolkových registrů se toto potvrzení nezapisuje. Do přijetí výše uvedené novely upravovaly tuto oblast zákony jednotlivých spolkových zemí individuálně, přičemž ne každý z nich umožňoval např. pohřbit plod bez identity do samostatného hrobu.

Zcela odlišná je právní úprava registrace mrtvě narozených dětí na území Velké Británie. Jejím pramenem je v Anglii a Walesu zákon The Births and Deaths Registration Act z roku 1953 (ve znění Stillbirth Definition Act 1992), nařízení pro Anglii: The Registration of Births and Deaths Regulations z roku 1987 (ve znění Stillbirth Definition Act 1992) a obdobné nařízení pro velšsky hovořící občany. Dítě se musí narodit v Anglii nebo Walesu po 24. týdnu těhotenství a nesmí dýchat nebo projevit jakékoli jiné znaky života (signs of live). V opačném případě je dítětem živě narozeným bez ohledu na počet týdnů trvání těhotenství. Pohřeb žehem mrtvě narozeného dítěte je v Anglii a Walesu možný až po třech měsících od porodu, respektive po 42 dnech, kdy bývá registrace mrtvě narozeného dítěte na matrice zpravidla ukončena.

V Irsku platí od roku 1995 zákon o registraci porodů mrtvě narozených dětí (The Stillbirth Registration Act) vyžadující registraci dětí od porodní váhy 500 gramů nebo starší 24. týdne gestace rodiči nebo jinou legitimní osobou. Fakultativně platí tento předpis i retrospektivně a mrtvě narozené dítě získá mimo jiné i rodné číslo. Mezi důkazy patří čestné prohlášení lékaře nebo jiné porodní asistentky nebo důkazy dle uvážení matričního úředníka.

Ve Skotsku musí být podle zákona (Section 56/1 of the Registration of Births, Deaths and Marriages Act 1965, ve znění Stillbirth Definition Act 1992) dítě zemřelé před narozením nejen zaregistrováno, ale také pohřbeno. Dítě mrtvě narozené před 24. týdnem těhotenství smí být pohřbeno také, ale ze zákona tato povinnost neplyne. Většina skotských matrik zapíše mrtvě narozené dítě i mimo pracovní dobu. Přesto se pro eliminaci byrokracie komplikující truchlení v době těsně po ztrátě dítěte připravuje novela zákona, která umožní pohřbít dítě bez registrace na matrice. Nemohou-li se rodiče rozhodnout, zda pohřeb dítěti vypraví, je jeho tělo do sjednání pohřbu na náklady porodnice přechodně uloženo v márnici. Pokud pohřbít nechtějí, mají pohřbívací povinnost zdravotnická zařízení, která následně požadují po rodičích finanční příspěvek za pohřební útraty.

Polsko sice nezavedlo po skotském vzoru pohřbívací povinnost k dětem zemřelým před narozením, od roku 2011 je však legální pohřbívání těchto dětí bez ohledu na délku těhotenství a jejich registraci na matrice. Není-li známo pohlaví dítěte, není registrace na matrice možná. Polské matriky tedy vydávají rodné listy i pro „plody po potratu“, List pro účely pohřbení vydávají přímo porodnice jen na žádost vypravitele pohřbu, nikoli z moci úřední. Pohřby mrtvě narozeným dětem zajišťují také obce.

Dítě rodičům narozené mrtvě je podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva součástí partnerského vztahu od okamžiku svého narození a již jen touto skutečností (srov. Gül proti Švýcarsku 1996; Keegan proti Irsku 1994; Kroon a další proti Nizozemí 1994). Matka si může vytvořit silnou vazbu i k plodu, který téměř donosila, a má právo vyjádřit přání dát mu jméno a pohřbít jej, což se dotýká nepochybně „soukromého života“, jehož respektování zaručuje čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Zákonné neuznání hodnoty prenatalního života a práva na ochranu piety považuje Evropský soud pro lidská práva za neplatné, protilidské a hrubě necitlivé vůči osobám zasažených tragédií, jakou narození mrtvého dítěte jednoznačně představuje. Zákony o pohřebnictví proto obsahují speciální právní úpravu pietního zacházení s mrtvorozenými ve většině demokratických státech.

2. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy

2.1. Lidské pozůstatky jsou *res extra commercium*

Tělo mrtvorozeného dítěte, před pohřbením i po pohřbení, je v souladu s ustanovením § 493 nového občanského zákoníku *res extra commercium*, věcí mimo dědictví a mimo obchod, a pro své zvláštní určení je vyňato ze soukromého vlastnictví. Proto také zákon o zdravotních službách v § 82 ve spojení s § 81 zakazuje mrtvé plody použít při léčbě příjemce lidských tkání a buněk, pro potřeby transplantací nebo pro výrobu léčiv. Šestý pododdíl oddílu 6 hlavy II části první nového občanského zákoníku je přímo nazván „Ochrana lidského těla po smrti člověka“ a v § 92 odst. 1 nového občanského zákoníku se shodně se zákonem o pohřebnictví

jasně stanoví: „Naložit s lidskými pozůstatky a s lidskými ostatky způsobem pro zemřelého nedůstojným se zakazuje.“

Pohřeb jako obřad sice není v České republice předmětem právního řádu, nelze jej však důstojně provést, pokud lidské pozůstatky budou likvidovány jako odpad. Problematika pohřbívání mrtvorozených dětí se stále přehlíží a jejich těla jsou považována za jakýsi vedlejší efekt odpadového hospodářství (jde o oddělenou část těla dosud živé matky, se kterou se nakládá v rámci zákonů zaměřených právě na tuto problematiku). Není však možné téma narození mrtvých dětí takto zjednodušovat. Mrtvý novorozenec má právo na respektování piety oddělené od práv rodičky.

2.2. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Varianta I

Obecnou pohřbivací povinnost k mrtvě narozeným dětem budou mít v případě přijetí varianty I obce. Účelově vynaložené náklady v souladu s § 5 odst. 4 zákona o pohřebnictví na pohřbení ponese stát, protože po mrtvě narozeném dítěti nejsou dědicové. O mrtvorozeném dítěti a o tom, že nikdo nebyl během 4 dnů od jeho narození ochoten uhradit náklady na jeho pohřbení, by měly informovat příslušnou obec podle § 5 odst. 2 zákona o pohřebnictví ty právnické nebo fyzické osoby, u kterých je mrtvorozené dítě přechodně uloženo. Lékař provádějící prohlídku mrtvě narozeného dítěte může „List o prohlídce zemřelého“ předat obci, ve které se dítě mrtvě narodilo. Konkrétní znaky života jsou zde stanoveny proto, aby nedošlo k jejím změnám z důvodu statistických nebo zdravotnických, kde jsou zatím upraveny obdobně (např. vyhláška č. 297/2012 Sb., vyhláška o Listu o prohlídce zemřelého).

Opakované žádosti některých obcí o refundaci nákladů na pohřeb mrtvě narozených dětí de lege lata nemusí být vyřízeny kladně s odvoláním se na platné vymezení právního pojmu nascitura. Obec přitom musí vypravit pohřeb i cizinci bez rodného čísla nebo lidským pozůstatkům bez totožnosti. Vždyť opuštěné mrtvorozené děti můžeme bez nadsázky nazvat „malými bezdomovci“ (bez pozůstalosti, bez dědiců).

Zápory varianty I

- Vyšší náklady na státní rozpočet

Varianta II

Obecnou pohřbivací povinnost k mrtvě narozeným dětem nebude mít nikdo. Záleží na rodičích, zda využijí svého práva a během 7 dnů oznámení úmrtí vypraví svému potomku pohřeb dobrovolně. Po uplynutí zákonné lhůty se z mrtvě narozeného dítěte stane jiný lidský pozůstatek, který se na náklady poskytovatele zdravotní služby spálí ve spalovně nebo jej na vlastní náklady pohřbí dobrovolně jakákoli fyzická nebo právnická osoba. Tím se ovšem nenaplní výše uvedený princip občanského práva *res extra commercium* a právní ochrana lidského těla po prenatální smrti člověka bude záviset pouze na osobách jemu blízkých, které jediné jsou legitimovány k žalobě na ochranu jeho postmortální ochrany osobnosti.

Zápory varianty II

- Rozhodne-li se obec ve své samostatné působnosti mrtvě narozené děti pohřbívát, stát ji nebude povinen náklady na takové pohřby refundovat.

- Zacházení s těly mrtvě narozených dětí bude nadále v rozporu se zásadou *res extra commercium* v ustanovení § 493 NOZ

3. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

V případě nevydání mrtvě narozeného dítěte a plodu po potratu k pohřbení může poškozený tvrdit, že je obětí ve smyslu porušení práv na respektování soukromého a rodinného života garantovaným čl. 8 Úmluvy o lidských právech a svobodách.

Vypravitel pohřbu mrtvě narozeného dítěte v České republice má sice od 1. ledna 2012 právní nárok na pohřebné, ale nemá v zákoně zakotvené právo na jeho vydání. Je nutné zaručit právo matky, která porodila mrtvé dítě, nebo otce mrtvého dítěte na vydání pozůstatků dítěte na základě jejich žádosti k pohřbení, a to včetně plodů po potratu, placenty a dalších biologických zbytků.

Letitá praxe převažuje nad současnou biologickou a společenskou realitou bez přihlídnutí ke skutečnostem a přáním dotyčných rodičů a jejich prospěchu. Tyto přežívající přístupy nejsou přijatelné i s přihlídnutím k míře uvážení, kterou má stát při plnění povinnosti zajistit účinné respektování soukromého a rodinného života.

4. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie a mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Právní úprava pohřebnictví nespadá do působnosti Evropské unie, jedná se o čistě národní právní úpravu. Není rovněž upravena žádnými mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána.

5. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty

5.1. Odhadované náklady varianty I

Varianta, která by zavedla pohřbívací povinnost obcí k mrtvě narozeným dětem, by zatížila státní rozpočet o cca **2,4 mil. Kč ročně** (4000 Kč x 600 dětí). Toto zatížení by ovšem nebylo absolutní. Kvalifikovaný odhad na rozpočet MPSV pro sociální dávku pohřebného u mrtvě narozených dětí činí od roku 2012 každoročně 3 mil. Kč.

Náklady zdravotních pojišťoven na zpopelnění plodů po potratu jako jiných lidských pozůstatků v krematoriích se sníží o plody, které si rodiče pohřbí sami na vlastní náklad (což současná právní úprava nedovoluje).

5.2. Odhadované náklady varianty II

Náklady na likvidaci anatomicko-patologického odpadu musí podle platné právní úpravy vždy hradit poskytovatel zdravotní služby, jedná se tedy o službu zdravotní, nezávisle na druhu žároviště. Nejvyšším investičním nákladem na spálení mrtvě narozeného dítěte jako odpadu bude činit plastový kontejner. Kvalifikovaný odhad na rozpočty zdravotních pojišťoven budou činit tedy každoročně 250 Kč x 600 mrtvě narozených dětí, tj. **150 000 Kč**.

Co se týká plodů po potratu jako jiných lidských pozůstatků, náklady zdravotních pojišťoven na jejich spalování ve spalovnách se sníží o ty plody, které si rodiče pohřbí sami na vlastní náklad (což současná právní úprava nedovoluje).

5.3. Současné náklady

Považujeme za nutné upozornit na ekonomické riziko týkající se pohřebného u mrtvě narozených dětí. Sociální dávka pohřebného ve výši 5000 Kč může v případě plného zájmu rodičů o pohřeb svého potomka zatížit státní rozpočet. Kvalifikovaný odhad na rozpočet MPSV může činit každoročně 5000 Kč x 600 mrtvě narozených dětí, tj. **3 000 000 Kč**, a to i v případě, že účelně vynaložené náklady na pohřbení mrtvě narozených dětí byly ve skutečnosti nižší.

Náklady spojené s přechodným uložením jiných lidských pozůstatků hradí poskytovatel zdravotní služby, a to v souladu s § 4 odst. 5 zákona o pohřebnictví po dobu 48 hodin od úmrtí nebo od provedení pitvy. Po uplynutí této doby hradí náklady ten, kdo sjedná pohřbení podle § 5 odst. 6 zákona o pohřebnictví. Zjednodušeně řečeno, první dva dny po pitvě se s mrtvě narozeným dítětem, včetně převozu těla na pitvu a z pitvy, nakládá stále ještě v souvislosti s poskytováním zdravotní, nikoli pohřební služby. Sjednají-li rodiče během 7 dnů od chvíle, kdy jim bylo oznámeno, že dítě se narodilo mrtvé, pohřbení, hradí náklady za přechodné uložení svého mrtvého novorozeněte od třetího dne po pitvě.

Zvláštní část

K čl. I

K bodu 1

Jedná se o legislativně technické úpravy související se změnou navrženou v novelizovaném bodu 2.

K bodu 2

Varianta I

Mrtvé lidské tělo je tělo nejen živě, ale i mrtvě narozeného dítěte. Mrtvé lidské tělo plodu po potratu je tzv. jiným lidským pozůstatkem, což je nový právní institut, který má zaručit, že se s plody po potratu a biologickými zbytky po potratu nebude po dobu 7 dnů od oznámení úmrtí, případně potratu, nakládat jako s anatomicko-patologickým odpadem. Jiný lidský

pozůstatek má, vyjma pohřbívací povinnosti obcí, v této zákonné lhůtě zaručenu stejnou právní ochranu jako lidský pozůstatek. Po marném uplynutí této zákonné lhůty je minimální standard poskytovatelů zdravotních služeb společné zpopelnění plodů po potratu v krematoriu. Spálit plod po potratu ve spalovně nemocnice není dovoleno. Právně – administrativní evidence jiných lidských pozůstatků je fakultativní, u mrtvě narozených dětí bude k dispozici List o prohlídce zemřelého, u plodů po potratu bude zpravidla upravena vnitřními předpisy poskytovatelů zdravotních služeb, provozovatelů pohřebních, hřbitovních a kremačních služeb.

Poskytovatel zdravotní služby musí jiný lidský pozůstatek přechodně uložit stejně jako lidský pozůstatek a vydat vypraviteli pohřbu. Provozovatel pohřební služby, krematoria a pohřebiště musí jiný lidský pozůstatek po uzavření objednávky pohřbení umýt, obléci, převézt, přechodně uložit a pohřbít stejně jako lidský pozůstatek. Nebude-li nikdo ochoten jiný lidský pozůstatek pohřbít dobrovolně, postupuje se podle § 91 zákona o zdravotních službách.

Shrnutí změn zákona o pohřebnictví

- Lidský pozůstatek je dítě narozené se znaky života pod hranicí viability
- Jiný lidský pozůstatek je
 - ❖ plod po potratu
 - ❖ biologické zbytky potratu

Varianta II

Mrtvé lidské tělo živě vypuzeného nebo vyňatého dítěte z dělohy matky má mít zaručenu stejnou právní ochranu jako každý lidský pozůstatek, tj. jako dítě, které bylo lékařem označeno jako živé a umřelo po porodu, včetně pohřbívací povinnosti obcí. Mrtvě narozené dítě však z ekonomických důvodů pohřbeno obligatorně nebude. Konkrétní znaky života jsou zde stanoveny proto, aby nedošlo k jejím změnám z důvodu statistických nebo zdravotnických, kde jsou zatím upraveny obdobně (např. vyhláška č. 297/2012 Sb., vyhláška o Listu o prohlídce zemřelého).

Mrtvé lidské tělo mrtvě narozeného dítěte nebo plodu po potratu je tzv. jiným lidským pozůstatkem, což je nový právní institut, který má zaručit, že se s mrtvě narozenými dětmi, plody po potratu a biologickými zbytky po potratu nebude po dobu 7 dnů od oznámení úmrtí, případně potratu, nakládat jako s anatomicko-patologickým odpadem. Jiný lidský pozůstatek má, vyjma pohřbívací povinnosti obcí, v této zákonné lhůtě zaručenu stejnou právní ochranu jako lidský pozůstatek. Po marném uplynutí této zákonné lhůty je minimální standard poskytovatelů zdravotních služeb společné zpopelnění plodů po potratu v krematoriu. Spálit plod po potratu ve spalovně nemocnice není dovoleno. Právně – administrativní evidence jiných lidských pozůstatků je fakultativní, u mrtvě narozených dětí bude k dispozici List o prohlídce zemřelého, u plodů po potratu bude zpravidla upravena vnitřními předpisy poskytovatelů zdravotních služeb, provozovatelů pohřebních, hřbitovních a kremačních služeb.

Poskytovatel zdravotní služby musí jiný lidský pozůstatek po pitvě zašít, přechodně uložit stejně jako lidský pozůstatek a vydat vypraviteli pohřbu. Provozovatel pohřební služby,

krematoria a pohřebiště musí jiný lidský pozůstatek po uzavření objednávky pohřbení umýt, obléci, převézt, přechodně uložit a pohřbít stejně jako lidský pozůstatek. Nebude-li nikdo ochoten jiný lidský pozůstatek pohřbít dobrovolně, postupuje se podle § 91 zákona o zdravotních službách.

Shrnutí změn zákona o pohřebnictví

- Lidský pozůstatek je dítě narozené se znaky života pod hranicí viability
- Jiný lidský pozůstatek je
 - ❖ dítě mrtvě narozené
 - ❖ plod po potratu
 - ❖ biologické zbytky potratu

K bodům 3 až 25

Jedná se o legislativně technické úpravy související se změnou navrženou v novelizovaném bodu 2.

K čl. II.

Varianta I

Plod po potratu nemůže být v zákoně o zdravotních službách označen za anatomicko-patologický odpad, je-li zvláštním předpisem označen za jiný lidský pozůstatek. Po marném uplynutí zákonné lhůty je minimální standard poskytovatelů zdravotních služeb společné zpopelnění plodů po potratu v krematoriu. Spálit plod po potratu ve spalovně nemocnice není dovoleno. Režim likvidace opuštěného jiného lidského pozůstatku, který nikdo nechce pohřbít dobrovolně, je stanoven tak, že půjde o jejich hromadné zpopelnění v krematoriu na náklady poskytovatele zdravotních služeb.

Varianta II

Mrtvě narozené dítě a plod po potratu nemohou být v zákoně o zdravotních službách označen za anatomicko-patologický odpad, je-li zvláštním předpisem označen za jiný lidský pozůstatek. Po marném uplynutí zákonné lhůty je minimální standard poskytovatelů zdravotních služeb společné zpopelnění mrtvě narozených dětí a plodů po potratu v krematoriu. Spálit mrtvě narozené dítě nebo plod po potratu ve spalovně nemocnice není dovoleno. Režim likvidace opuštěného jiného lidského pozůstatku, který nikdo nechce pohřbít dobrovolně, je stanoven tak, že půjde o jejich hromadné zpopelnění v krematoriu na náklady poskytovatele zdravotních služeb.

K čl. III. Účinnost

Navrhuje se účinnost prvním dnem třetího kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení.